

Natuuronderzoek

traject heidecorridors Ullerberg

Titel: **Natuuronderzoek traject heidecorridors Ullerberg**

Opdrachtgever: **Landgoed Ullerberg**

Datum: **november 2011**

Natuuronderzoek
traject heidecorridors Ullerberg

Buiting Advies
Wilhelminaweg 64
6951 BP Dieren

0313 - 619042
www.buiting.nl

Inhoudsopgave

1 Inleiding 5
2 Ligging van het plangebied en geplande ontwikkeling 6
3 Flora- en faunawet en gebruikte methode 8
3.1 Flora- en faunawet 8
3.2 Methode 9
4 Resultaten 10
6 Discussie, conclusie en aanbevelingen 14
6.1 Beschermde natuurwaarden categorie tabel 2 Flora- en faunawet en vogels 14
6.2 Beschermde natuurwaarden categorie tabel 3 Flora- en faunawet 14
6.3 Conclusies 16
Geraadpleegde bronnen 17

1 Inleiding

Buiting Advies stelt in opdracht van de Ledigheid (landgoed Ullerberg) een bestemmingsplanwijziging op die de uitvoering van het Ruimtelijk Plan Ullerberg (Prins, 2010) mogelijk maakt. Dit plan omvat de aanleg van een golfbaan op de voormalige vuilstort op landgoed Ullerberg, de aanleg van een aantal heidecorridors en een meer ecologisch beheer van het bos op het landgoed.

Om in te schatten of als gevolg van de geplande aanleg van de heidecorridors nadelige effecten kunnen optreden op soorten die wettelijke bescherming genieten vanuit de Flora- en faunawet is dit natuuronderzoek uitgevoerd.

In hoofdstuk 2 wordt de geplande aanleg van de corridors nader toegelicht. In hoofdstuk 3 gaan we nader in de op de Flora- en faunawet en beschrijven we de gebruikte methode voor dit onderzoek. In hoofdstuk 4 volgen de resultaten en in hoofdstuk 5 ten slotte volgen de aanbevelingen en conclusies.

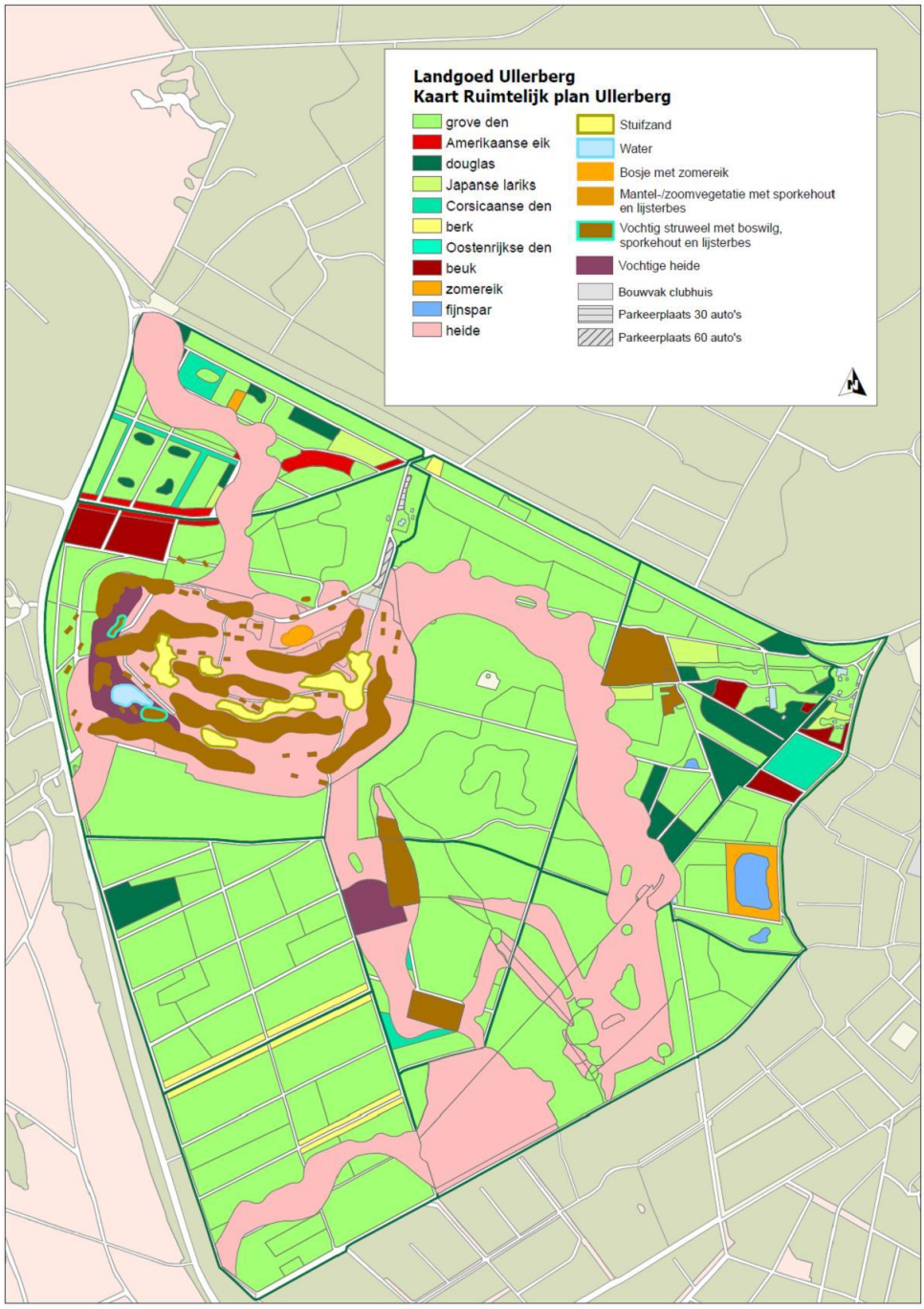
2 Ligging van het plangebied en geplande ontwikkeling

Landgoed Ullerberg ligt enkele kilometers ten oosten van Ermelo in de gelijknamige gemeente. Zoals in de inleiding aangegeven is er een plan, Ruimtelijk Plan Ullerberg (Prins, 2010) om op de voormalige vuilstort op het landgoed Ullerberg een golfbaan aan te leggen. De voormalige vuilstort bevindt zich in het noordwestelijk deel van het landgoed. Het ruimtelijk Plan Ullerberg voorziet verder in de aanleg van een aantal ecologische verbindingen tussen de al bestaande heideterreinen op het landgoed (zie hieronder) en voorziet in een meer ecologisch beheer van de aanwezige bossen op het landgoed. Bij dit meer ecologisch beheer zullen autochtone boomsoorten worden bevorderd, zullen waardevolle bomen worden vrijgesteld, zal het aandeel liggend en staand dood hout worden gestimuleerd en zullen waardevolle bosranden worden ontwikkeld, door brede mantel- en zoomvegetaties mogelijk te maken.

De ecologische verbindingen die op het landgoed worden gerealiseerd verbinden de aanwezige heideterreinen op het landgoed met elkaar en met de heide in de omgeving. De verbindingen liggen als grote corridors verspreid over het landgoed (afbeelding 1). De toekomstige verbindingen bestaan uit brede (30-150m) corridors en zijn vormgegeven als een heidelandschap, met heide, schraalgrasland, boomgroepjes en struweel. De verbindingen voldoen hiermee ruimschoots aan de voorwaarden die hier aan gesteld worden door soorten als de zandhagedis en vlindersoorten van het heidelandschap (Alterra, 2001). Ze zijn daarmee geschikt voor reptielen, vlinders, sprinkhanen, vogels en planten van het heidelandschap, als leefgebied en als verbindend element. Op landgoed Ullerberg komt het bedreigde en beschermde heideblauwtje voor, een vlindersoort gebonden aan heide. Juist voor zo'n soort vormen de corridors een mogelijkheid zich tussen heidegebieden te verplaatsen. Voor deze soort vormen zelfs smalle bosstroken een belemmering. De corridors verbinden niet alleen de heideterreinen op het landgoed zelf maar vormen tevens een verbinding tussen de grote heidegebieden in de omgeving, de Ermelosche heide en de Cyriasische heide.

De corridors zelf kunnen zich ontwikkelen tot structuurrijke heide, een habitattype dat valt onder de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000 gebied de Veluwe, waar de vuilstort en het landgoed onderdeel van uitmaken. Voor de aanleg van de verbindingen wordt ongeveer 25 hectare bos verwijderd. De corridors zijn vrijwel geheel gesitueerd op plekken die nu een lage natuurwaarde hebben, doordat ze nu veelal bestaan uit monotoon, dicht, jong dennenbos. Met de aanleg van de corridors ontstaat een grotere bosrandlengte, met overgangen van heide naar bos. Dit soort overgangen zijn van belang voor tal van soorten.

De aanleg van de corridors op het landgoed is sterk positief voor Natura 2000 gebied Veluwe. Op locaties van de heidecorridors komen Natura 2000 habitattypen nu nog niet voor en het plan betekent een sterke uitbreiding van het habitattype droge heide. Daarnaast zorgt de aanleg van de corridors voor een versterking van dit habitattype doordat bestaande terreinen met droge heide met elkaar worden verbonden. Door de sterk positieve effecten van het Ruimtelijk Plan Ullerberg op droge heide en op de doelsoorten van open habitattypen draagt het plan sterk bij aan kernopgaven die zijn geformuleerd voor het Natura 2000 gebied Veluwe. Het draagt zowel sterk bij aan kernopgave 6.08 *het versterken en verbeteren van het areaal droge heide*, als aan kernopgave 6.09 *het intern verbinden van heidecomplexen met het oog op fauna*. De verwachte positieve effecten van het Ruimtelijk Plan Ullerberg op Natura 2000 gebied Veluwe hebben er inmiddels toe geleid dat de heidecorridors over het landgoed als ecologische corridor is opgenomen op de ambitiekaart van het concept-beheerplan van dit Natura 2000 gebied. Op deze kaart staan de natuurambities die de provincie de komende 6 jaar wil realiseren.

Afbeelding 1. Landgoed Ullerberg met de geplande golfbaan op de voormalige vuilstort in het noordwesten van het landgoed en met de toekomstige heidecorridors.

3 Flora- en faunawet en gebruikte methode

3.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt de inheemse Nederlandse inheemse flora- en fauna. Naast een algehele zorgplicht die de wet kent voor alle in het wild voorkomende soorten is een beperkt aantal plantensoorten en diersoorten extra beschermd. Voor deze soorten zijn de onderstaande, in dit kader relevante, verbodsbepalingen ingesteld:

- Artikel 8
  Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

- Artikel 9
  Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

- Artikel 10
  Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

- Artikel 11
  Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

- Artikel 12
  Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

De extra beschermde soorten zijn binnen de Flora- en faunawet opgedeeld in drie zwaartecategorieën te weten: algemene soorten (tabel 1), overige soorten (tabel 2 ,de middelzware beschermingscategorie) en soorten van bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB (tabel3).

De algemene, Tabel 1, soorten zijn het minst beschermd. Voor ingrepen in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor Tabel 1 soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Het betreft soorten als grasklokje, brede wespenorchis, bosmuis, mol, konijn of gewone pad. Als deze soorten aanwezig zijn kan een project in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling dus gewoon doorgang vinden. Wel dient men bij de werkzaamheden de algemene zorgplicht in acht te nemen, waarbij men maatregelen treft om nadelige gevolgen voor aanwezige flora en fauna te zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Voor Tabel 2 soorten hoeft voor ingrepen in het kader van ruimtelijke ingrepen ook geen ontheffing te worden aangevraagd mits volgens een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Op Tabel 2 staan een aantal soorten die niet algemeen zijn maar die ook niet zo strikt beschermd zijn als de Tabel 3 soorten. Het betreft soorten als eekhoorn, edelhert, alpenwatersalamander, maar ook een groot aantal plantsoorten.

Tabel 3 soorten zijn het zwaarst beschermd. Voor een aantal soorten, namelijk die van bijlage 1 van het besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan een ontheffing worden aangevraagd voor werkzaamheden in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling. Voor andere

soorten van Tabel 3, die op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan, is zo'n ontheffing niet mogelijk. Wel is het mogelijk voor deze soorten een ontheffing aan te vragen in het kader van de bescherming van flora en fauna.

Naast de soorten die in een tabel zijn geplaatst, zijn ook vogels beschermd. Alle broedende vogels en hun nesten zijn tijdens hun broedseizoen beschermd. Verder is de vaste verblijfplaats van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Het betreft dan soorten die zelf bijvoorbeeld moeilijk een nest kunnen maken of soorten die hun nest jaarrond als verblijfplaats gebruiken.Bij de aanleg van de heidecorridors op het landgoed wordt gewerkt conform goedgekeurde gedragscodes. Zowel de gedragscode Flora en Fauna van bouwend Nederland als de gedragscode Natuurbeheer schrijven voor dat, voor beplanting gekapt wordt, er een inventarisatie plaatsvindt van de aanwezige natuurwaarden, op het terrein waar de beplanting wordt verwijderd. Beide gedragscodes geven ook aan welke natuurwaarden precies geïnventariseerd dienen te worden. Om te bepalen of er op het traject van de heidecorridors natuurwaarden aanwezig zijn die de aanleg van de corridors in de weg zouden kunnen staan zijn een aantal natuurwaarden op het traject van de corridors geïnventariseerd.

3.2 Methode

Om in te schatten wat de gevolgen van de aanleg van de corridors zijn voor natuurwaarden die onder de Flora- en faunawet zijn beschermd is het traject van de heidecorridors tijdens een veldbezoek geïnventariseerd. Bij de aanleg van de corridors kan gewerkt worden overeenkomstig een goed gekeurde gedragscode. Mogelijke gedragscodes die gebruikt kunnen worden zijn de gedragscode bouwend Nederland (Logemann, 2009) of de gedragscode natuurbeheer (Bosschap, 2009). Deze gedragscodes geven aan dat voor de geplande aanleg van de corridors een inventarisatie plaatsvindt van aanwezige flora- en fauna-elementen door een deskundige. Voor het werken met de gedragscode is daarbij informatie nodig over de volgende elementen:

- Horstbomen en nestkasten van roofvogels
- Bomen met holen, spleten en rottingsgaten
- Nesten van kolonievogels
- Mierenhopen
- Dassenburchten
- Jeneverbesbomen
- Tabel 2 of 3 soorten. Hiermee worden de zwaarder beschermde soorten van de Flora- en Faunawet bedoeld.

Een deel van deze informatie is op 3 november 2011 middels het veldbezoek verzameld. De corridors zijn daarbij lopend onderzocht. Op de diverse plekken zijn de corridors zo breed dat het niet mogelijk is vanuit het midden van de corridor het hele bos in de breedte van de corridor te overzien. Daar is het traject in twee of drie banen verdeeld die achtereenvolgens zijn doorlopen.

Naast deze veldinventarisatie is de beheerder van het landgoed, de heer Peter de Ruiter, gevraagd naar hem bekende horstbomen op het landgoed. Verder is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van eerder verzamelde informatie over beschermde soorten op het landgoed (Buiting Bosontwikkeling, 2007; Prins, 2010) en is overige bestaande informatie over de verspreiding van beschermde soorten geraadpleegd (literatuur, internetsites).

4 Resultaten

De resultaten van het veldbezoek zijn weergegeven in afbeelding 2 en in tabel 1. Hieronder volgt een bespreking van de resultaten.

Horstbomen Op één plek (locatie 7), aan de rand van de toekomstige corridor, werd een horstboom gevonden, waarschijnlijk van buizerd. Rond deze locatie werd door de beheerder dit voorjaar namelijk een bedelend buizerdjong gehoord. Andere nestbomen van roofvogels of kraaien werden niet gevonden.

Bomen met holen, spleten of rottingsgaten Op diverse locaties zijn dikkere holle bomen aanwezig die mogelijk als verblijfplaats voor beschermde soorten kunnen dienen. De eerste locatie met bomen met holtes is een laan met Amerikaanse eiken (locatie 1). In verschillende bomen zijn natuurlijke holten aanwezig, terwijl er hier ook een aantal eiken zijn met spechtenholen. Verder staan in de noordelijke hoek van het plangebied op het traject van de corridor verschillende dikke tamme kastanjes met holten (locaties 2 en 5). Ook groeien daar dikkere beuken en Amerikaanse eiken op het traject (locaties 3 en 4). Het is waarschijnlijk dat ook in deze dikkere loofbomen holten aanwezig zijn. Ten slotte werd één dikke dode staande berk gevonden met spechtengaten erin (locatie 6). Op de overige delen van het traject werden geen dikkere (>30cm) bomen met holten aangetroffen. Dit komt deels doordat de opstanden waardoor de corridors zijn gepland veelal bestaan uit nog jonge en dus dunne bomen. Verder wordt er regelmatig hout geoogst uit het bos waardoor staande en liggende dikkere dode bomen op het landgoed schaars zijn.

Nesten van kolonievogels, mierenhopen, dassenburchten en jeneverbessen Deze elementen zijn allemaal niet waargenomen op het traject van de corridors. Wel is een dassenburcht aanwezig op wat grotere afstand van een toekomstige corridor. Deze burcht ligt aan de zuidrand van het voormalige vuilstortterrein, op 200m van een toekomstige corridor. Door deze grote afstand is verstoring van de burcht bij de aanleg van de corridor niet te verwachten.

Tabel 2 of 3 soorten. Doordat het landgoed niet opengesteld is voor publiek is het er rustig waardoor er vaak veel wild aanwezig. Vooral edelherten (tabel 2 Flora- en faunawet) komen er in soms grote groepen voor, aldus de beheerder. Verder zijn wilde zwijnen (tabel 2 Flora- en faunawet) aanwezig. Bij de inventarisatie werd één edelhert gezien en werden zeer veel sporen van herten gevonden, als veegbomen, uitwerpselen en pootafdrukken. Ook van zwijnen werden veel pootafdrukken, keutels en vroetsporen gezien. Zwijnen zelf werden niet binnen maar wel buiten de corridors waargenomen.

Andere tabel 2 of 3 soorten of sporen ervan werden op het traject niet gevonden. Waarschijnlijk komen een aantal tabel 2 of 3 soorten wel op het traject van de corridors voor (Buiting Bosontwikkeling, 2007; Prins, 2010):

- *Grondgebonden zoogdieren*. Eekhoorns zijn aanwezig op het landgoed en gebruiken mogelijk ook het bos van de corridors. Nesten van eekhoorns zijn niet gevonden maar holle bomen die als verblijfplaats kunnen dienen zijn op het traject wel aanwezig (zie hierboven). Ook zijn mogelijk boommarters aanwezig in het bos van de toekomstige corridors. Ook deze soort zou gebruik kunnen maken van de aangetroffen holle bomen. Op het landgoed zijn verder dassen aanwezig waarvan de bewoonde burcht zich in het westen van het landgoed bevindt, buiten het traject van de corridors. Wel vormen de corridors mogelijk leefgebied voor de soort. Het te kappen bos vormt voor deze soort geen primair leefgebied. Dassen foerageren bij voorkeur in cultuurlandschap en op rijker grasland waar veel wormen voorkomen. Dichte, jonge dennenopstanden vormen voor deze soort weinig geschikt leefgebied.

- *Vleermuizen*. De aanwezige holle bomen op het traject van de corridors kunnen als verblijfplaats door diverse vleermuissoorten worden gebruikt. Daarnaast vormt het te kappen bos geschikt foerageergebied voor een aantal soorten. Doordat de te kappen bosstroken onderdeel uitmaken van een groter bos is een functie als migratieroute niet waarschijnlijk. Op basis van biotoop en op basis van verspreidingsgegevens van de jaren 2007-2013, zijn de volgende soorten te verwachten op landgoed Ullerberg: baardvleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis (www.zoogdieratlas.nl, www.vleermuis.net). Voor laatvlieger en rosse vleermuis vormt het gesloten bos minder geschikt foerageergebied, de overige soorten kunnen ook dichter bos als foerageergebied gebruiken. Verschillende van de genoemde soorten verblijven ook in holtes in bomen.

- *Amfibieën en reptielen*. Het lijkt goed mogelijk dat de hazelworm in het bos van de corridors voorkomt. Op het landgoed komen verder de zandhagedis en mogelijk ook de levendbarende hagedis voor. Bos vormt voor de zandhagedis weinig geschikt leefgebied. Ook voor de levendbarende hagedis vormen de bossen op het landgoed geen optimaal habitat. Overige beschermde amfibie- of reptielsoorten worden niet direct verwacht. Slangen komen in dit deel van het land voor maar zijn door de beheerder nooit op het landgoed waargenomen. Voor beschermde amfibieën is niet het juiste habitat aanwezig.

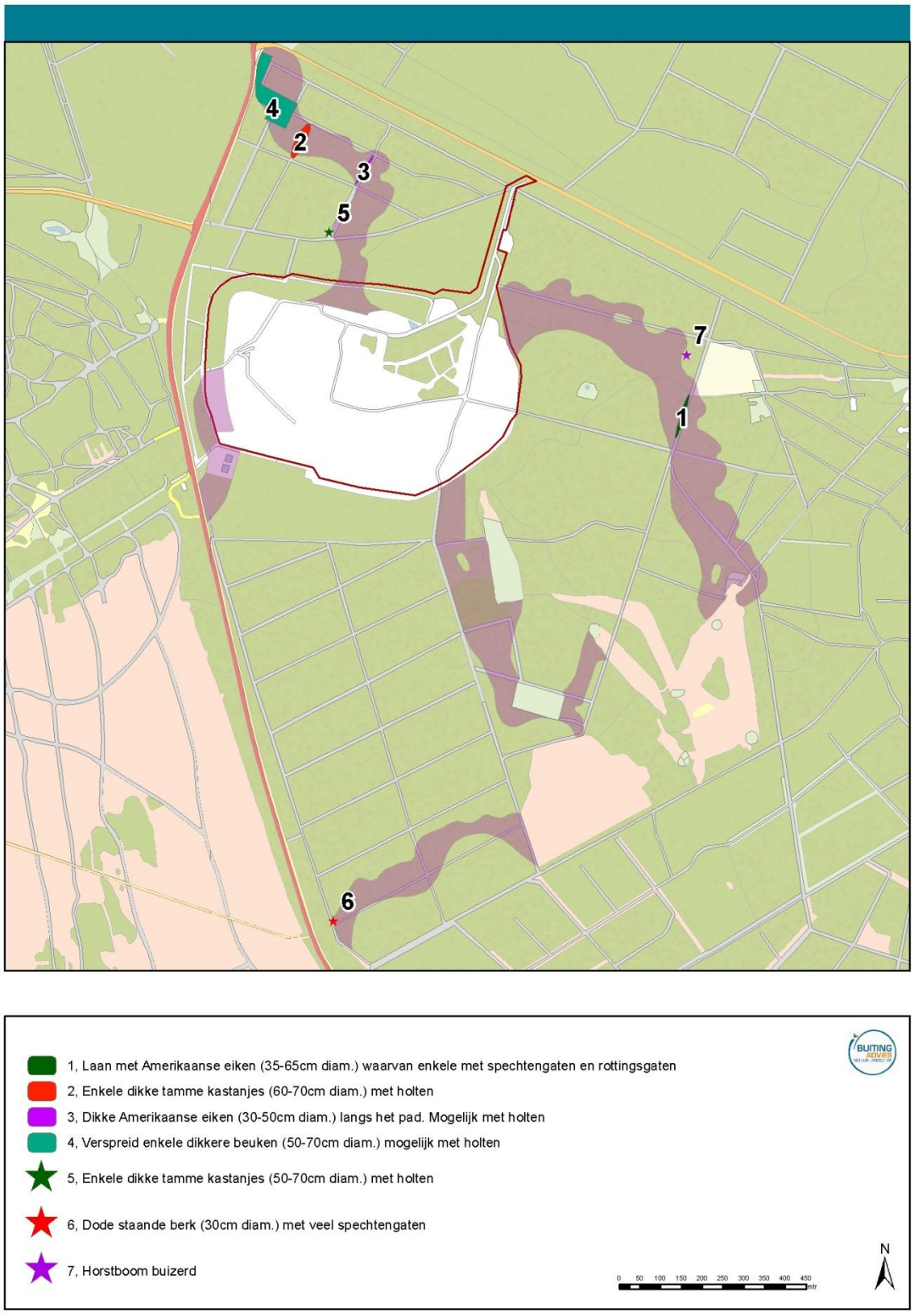
- *Plante*n. Plantsoorten van tabel 2 of 3 worden op de bosstroken niet verwacht. Het bos bestaat voor het overgrote deel uit grove dennenbos op arm zand. Op grote delen van het traject, daar waar de dennen jong zijn, is slechts beperkte ondergroei aanwezig. Op de oudere delen bestaat de ondergroei uit dwergstruiken als struikheide, blauwe bosbes, rode bosbes, kraaiheide en dopheide, en grassen als pijpenstrootje. Door de hoge graasdruk van de edelherten krijgt verjonging van loofboomsoorten nauwelijks een kans. Plantsoorten van tabel 2 of 3 zijn in dit bos niet te verwachten.

- *Insecten.* Voor beschermde insectensoorten die in dit deel van het land zijn te verwachten ontbreekt het juiste biotoop. Oude eikenstobben of eikenhakhout, waar het vliegend hert zich voortplant, komen niet op de corridors voor.

- *Vogels.* Het hele traject van de corridors vormt geschikt leefgebied en broedgebied voor bosvogels.

Tabel 1. De onder de Flora- en faunawet beschermde soorten die aanwezig of mogelijk aanwezig zijn op het traject van de toekomstige heidecorridors. Zie voor een toelichting van de beschermingscategorieën paragraaf 3.1.

soort	Beschermings-categorie FF-wet	Aanwezigheid
edelhert	Tabel 2	Aanwezig
wild zwijn	Tabel 2	Aanwezig
eekhoorn	Tabel 2	Waarschijnlijk aanwezig
levendbarende hagedis	Tabel 2	Mogelijk aanwezig , maar alleen in meest open delen van bos
boommarter	Tabel 3, bijlage 1 AMvB	Verblijfplaatsen mogelijk in holle bomen, bos geschikt leefgebied
das	Tabel 3, bijlage 1 AMvB	Burcht 200m buiten corridor, bos geen primair leefgebied
hazelworm	Tabel 3, bijlage 1 AMvB	Waarschijnlijk aanwezig
vleermuissoorten	Tabel 3, bijlage IV HR	Verblijfplaatsen mogelijk in holle bomen, bos geschikt foerageergebied voor diverse soorten.
zandhagedis	Tabel 3, bijlage IV HR	Mogelijk aanwezig, maar alleen in zeer open delen van bos
broedvogels		Gehele corridor geschikt broedgebied
jaarrond beschermde nesten		Horstboom van buizerd, aan de rand van de toekomstige corridor

Afbeelding 2. Aangetroffen elementen op het traject van de toekomstige heidecorridors op landgoed Ullerberg.

6 Discussie, conclusie en aanbevelingen

Het traject van de toekomstige heidecorridors op landgoed Ullerberg is geïnventariseerd op de aanwezigheid van een aantal beschermde soorten en bijzondere objecten. Op diverse plekken werden deze gevonden (afbeelding 2). Verder is het mogelijk dat een aantal beschermde soorten die niet werden waargenomen wel aanwezig zijn op het traject van de toekomstige heidecorridors (zie overzicht tabel 1).

6.1 Beschermde natuurwaarden categorie tabel 2 Flora- en faunawet en vogels

Op het traject van de corridor kunnen de soorten edelhert, wild zwijn, eekhoorn en levendbarende hagedis aanwezig zijn. Wij adviseren u de aanleg van de heidecorridors uit te voeren in overeenstemming met de gedragscode van bouwend Nederland (Logemann, 2009). Wanneer u werkt conform een goedgekeurde gedragscode hoeft u voor de aanwezige soorten van beschermingscategorie tabel 2 van de Flora- en faunawet geen ontheffing aan te vragen voor de geplande werkzaamheden.

Werken overeenkomstig deze gedragscode houdt onder meer het volgende in:

- *Bomen met holten* Wanneer het nodig is de dikkere loofbomen (beuk en Amerikaanse eik) op locaties 3 en 4 (afbeelding 2) te kappen dienen deze eerst te worden geïnspecteerd op de aanwezigheid van holtes. De bomen met holtes (locaties 1, 2, 5, 6 en eventueel 3 en 4) dienen zoveel mogelijk gespaard te worden. Wanneer dit niet wenselijk of niet mogelijk is dient eerst gecontroleerd te worden of de holtes gebruikt worden door vleermuizen of andere zoogdieren als verblijfplaats.

- *Vogels* Het hele traject is geschikt als broedgebied voor vogels. Aangeraden wordt om de werkzaamheden buiten de broedperiode van vogels uit te voeren. De horstboom die is gevonden dient gespaard te worden. De velrichting van omliggende bomen dient van deze boom afgekeerd te zijn.

- *Reptielen* Beschermde reptielen zijn mogelijk aanwezig op het traject in de open stukken bos of in de stukken bos die grenzen aan open terrein. Overeenkomstig de gedragscode van Bouwend Nederland raden wij aan om hier, wanneer gewerkt wordt in de periode 1 november – 15 maart, potentiële verblijfplaatsen als bladhopen en holen op te sporen en te ontzien bij de werkzaamheden. Ook zou ervoor gekozen kunnen worden de strooisellaag in de winterperiode niet te verwijderen, overeenkomstig de gedragscode Natuurbeheer, omdat deze laag door reptielen als overwinteringsplaats zou kunnen worden gebruikt.

6.2 Beschermde natuurwaarden categorie tabel 3 Flora- en faunawet

Binnen het traject van de corridors kunnen vleermuizen, de boommarter, de hazelworm en de das aanwezig zijn. Voor de zandhagedis vormt het bos weinig geschikt leefgebied maar het is niet helemaal uit te sluiten dat deze soort hier sporadisch voorkomt. Voor soorten van Tabel 3 volstaat het werken volgens een gedragscode niet, al draagt het werken volgens de gedragscode wel bij aan de bescherming van deze soorten. Er dient bij de werkzaamheden te worden voorkomen dat er achteruitgang plaatsvindt van de ecologische functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- of verblijfplaats van deze soorten. Hieronder wordt per soort aangegeven hoe waarschijnlijk het is dat dit gebeurt en wordt aangegeven of een ontheffing van de Flora- en faunawet dient te worden aangevraagd.

- *Boommarter.* Deze soort gebruik holle bomen als verblijfplaats. Om verstoring van potentiële verblijfplaatsen te voorkomen is het belang dat bomen met holtes worden gespaard bij de aanleg van de corridors. Het bos vormt verder potentieel foerageergebied voor deze soort. Wezenlijke effecten op het foerageergebied van deze soort zijn echter niet te verwachten. Het overige bos op het landgoed vormt ook potentieel leefgebied voor deze soort en dit bos blijft bestaan. Verder verbetert de situatie op het overige deel van het landgoed voor deze soort, doordat bij de uitvoering van het Ruimtelijk Plan Ullerberg in de toekomst het overige bos op het landgoed op meer ecologische wijze zal worden beheerd, waardoor meer oude en holle bomen ontstaan. Ten slotte zijn de corridors die omgevormd worden naar heide goed over te steken voor boommarters, door zowel de beperkte breedte van de corridors als de aanwezige natuurlijke, structuurrijke vegetatie in de corridors. Negatieve effecten op deze soort zijn niet te verwachten, waardoor het niet noodzakelijk is een ontheffing aan te vragen.

- *Das.* Zoals ook in hoofdstuk 5 aangegeven ligt de burcht van deze soort ruim buiten de aan te leggen corridors (200m) en is verstoring van de burcht bij de aanleg van de corridors dus onwaarschijnlijk. Het huidige bos van de corridors vormt mogelijk leefgebied voor deze soort, maar vormt zeker geen primair leefgebied. Dassen foerageren bij voorkeur in cultuurlandschap en op rijker grasland waar veel wormen voorkomen. Ook op het landgoed zijn enkele graslanden aanwezig die voor deze soort geschikt blijven als foerageergebied. Dichte, jonge dennenopstanden die op het traject van de corridors zijn gelegen vormen voor deze soort weinig geschikt leefgebied. Het is dus niet te verwachten dat het aanwezige foerageergebied voor deze soort verslechtert. Doordat negatieve effecten op deze soort niet worden verwacht is het niet noodzakelijk een ontheffing aan te vragen.

- *Hazelworm.* Deze soort foerageert in bos en overwintert ook op en in de bosbodem. Werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd buiten de overwinteringsperiode en voortplantingsperiode van deze soort om verstoring van deze dieren te voorkomen. Doordat de soort bij voorkeur voorkomt in habitats met voldoende gevarieerde structuur en doordat de soort ook in heide leeft, betekent de aanleg van heidecorridors voor deze soort geen verlies aan leefgebied. Door de aanleg van de corridors ontstaat vooral veel nieuwe bosrand. Bosranden hebben een gevarieerde vegetatiestructuur, zodat de ontwikkeling van de corridors waarschijnlijk een versterking van het leefgebied inhoudt. Ten slotte is de verwachting dat door het meer ecologische beheer van het bos op het landgoed de leefomgeving voor deze soort verbetert. Doordat negatieve effecten op deze soort niet worden verwacht is het niet noodzakelijk een ontheffing aan te vragen.

- *Vleermuissoorten.* Diverse vleermuissoorten hebben verblijfplaatsen in holle bomen en van diverse vleermuissoorten is bekend dat zij ook in gesloten bos foerageren. Door aanwezige holle bomen bij de aanleg van de corridors te sparen kan worden voorkomen dat een verblijfplaats voor vleermuizen verdwijnt. Het lijkt verder onwaarschijnlijk dat de ontwikkeling van de corridors leidt tot een achteruitgang van foerageergebied voor vleermuizen. Na de aanleg van de corridors blijft veel gesloten bos aanwezig op het landgoed. Daarbij is de verwachting dat door het meer ecologische beheer van het bos op het landgoed de leefomgeving voor vleermuizen verbetert, doordat het bos rijker wordt aan structuur en doordat het aantal oude en holle bomen toeneemt. Verder ontstaat door de corridors een open ruimte die een beperkte breedte heeft, van 1 tot 3 maal de boomhoogte. Dergelijke beperkte open ruimten vormen voor de soorten die mogelijk aanwezig zijn op het landgoed (baardvleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, zie hoofdstuk 4)

geschikt foerageergebied (www.vleermuis.net). Ook ontstaat door de aanleg van de corridors een grote lengte aan beschutte bosrand, wat voor veel van deze soorten goed foerageergebied is. Een negatief effect op foerageergebied en verblijfplaatsen van vleermuizen is niet te verwachten en het is niet noodzakelijk een ontheffing aan te vragen.

- *Zandhagedis.* Zoals aangegeven vormt het bosgebied voor deze soorten weinig geschikt leefgebied. Slechts op de meest open delen zou de soort aanwezig kunnen zijn. De ontwikkeling van heide betekent voor de soort een sterke uitbreiding en versterking leefgebied.

6.3 Conclusies

Op het traject van de heidecorridors zijn verschillende soorten te verwachten die onder de Flora- en faunawet zijn beschermd (zie tabel 1 en afbeelding 2). Om verstoring van deze natuurwaarden te voorkomen dient bij de aanleg van de corridors gewerkt te worden conform de gedragscode van bouwend Nederland (Logemann, 2009). In de gedragscode staat aangegeven hoe met de aanwezige beschermde natuurwaarden omgegaan moet worden. Door volgens deze gedragscode te werken wordt bij de aanleg van de corridor voorkomen dat aanwezige soorten van tabel 2 van de Flora- en Faunawet worden verstoord. Voor het traject van de heidecorridors houdt werken volgens deze gedragscode mede in dat de gevonden horstboom zal worden gespaard en dat holle bomen voor eventuele kap nader worden geïnspecteerd en zo nodig worden ontzien. Verder dient niet gewerkt te worden tijdens het broedseizoen van vogels.

Het traject van de corridors vormt ook leefgebied van een aantal soorten van categorie tabel 3 van de Flora- en faunawet. Om verstoring van deze soorten te voorkomen dient voor de aanleg van de corridors een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld. In het protocol moet worden aangegeven op welke tijdstippen de aanleg uitgevoerd kan worden. Ook moet in het protocol worden aangegeven op welke wijze met aanwezige beschermde soorten in het plangebied wordt omgegaan. Het is niet te verwachten dat het leefgebied van de aanwezige tabel 3 soorten achteruitgaat als gevolg van de aanleg van de corridors. Dit komt enerzijds omdat het huidige bos slechts beperkt leefgebied vormt voor de aanwezige soorten. Daarnaast ontstaat bij de uitvoering van Ruimtelijk Plan Ullerberg nieuw geschikt leefgebied voor een aantal tabel 3 soorten, door de aanleg van de heidecorridors, het ontstaan van bosranden en het meer ecologisch beheer van het bos op de overige delen van het landgoed.

Een overtreding van de Flora- en faunawet is niet te verwachten wanneer gewerkt wordt conform de gegeven adviezen. Het aanvragen van een ontheffing van de Flora- en faunawet is dan ook niet noodzakelijk.

Geraadpleegde bronnen

Alterra 2001. Handboek Robuuste Verbindingen; ecologische randvoorwaarden. Wageningen, Alterra. 252p.

Buiting Bosontwikkeling. 2007. Natuurtoets Ullerberg.

Creemers RCM, van Delft JJCW. 2009. Nederlandse fauna 9. De amfibieën en reptielen van Nederland. Naturalis, Leiden.

Dienst Regelingen. 2009. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. 12pp.

Het Bosschap. 2009. Gedragscode Natuurbeheer.

Het Bosschap. 2010. Gedragscode Bosbeheer.

Logemann D. 2009. Gedragscode Flora en Fauna. Bouwend Nederland en NEPROM. 79p.

Prins E. 2010. Saldobenadering Ruimtelijk Plan Ullerberg. Een saldobenadering in het kader van de EHS. Buiting Advies, Dieren. 90p.

www.vleermuis.net

www.zoogdieratlas.nl